

במדינה

עיתונות

הארץ מתעוררת

- במשך שנים היתה העיתונות אדישה.
- השבוע הגדישו תיאורי הסבל את הפיאה וכתב בכיר נשדח לקמבודיה

שנתו של עורך-המישנה של יומון הארץ, גידעון סמאט, נדדה. הדיווחים האחרונים שהגיעו מקמבודיה זיעזעו אותו. החלטה גמלה בליבו, ובשיתתו השבועית, במדור טוב ליהודים רע ליהודים, ששודרה בגלי צה"ל, דיבר על הנושא, כשהוא מסיים במילים: „מדוע לא התעניינת? כיצד זה לא ידעת? מדוע לא עשית מאומה? מדוע לא עשיתי אני? איך תסביר את שתיקתך?

עורך-המישנה סמאט* ועכשיו קצת מוסיקה קלה!

איך אסביר את שתיקתי? כמה זמן תזכור עכשיו את הילדים המחרחרים ומתים בורעות אמותיהם, בשעה זו עצמה, הרחק מכאן, במיזרח הרחוק-רחוק? ועכשיו קצת מוסיקה קלה!

בעיקבות שיחות הוצפה מערכות הארץ וגלי צה"ל בעשרות קריאות טלפונית של אורחים, המעוניינים לעזור לעם הקמבודי. רופאים, פסיכולוגים וסתם אורחים צילצלו ושאלו במה הם יכולים לעזור. הם היו מוכנים לנסוע למזרח הרחוק כדי להור שיט עזרה.

אנו, העיתונאים, אשמים! אייבי נתן צילצל כבר באותו ערב אל גידעון סמאט והודיע לו כי הוא מתכוון לנסוע לקמבודיה. סמאט החליט בו במקום לצרף אליו את הכתב הבכיר של מוסף הארץ, תום שב, כדי שיוספר לציבור על המצב בקמבודיה ועל פעולתו של אייבי נתן שם. במקביל לכך התחיל סמאט לפרסם יום-יום, בעמוד הראשון של היומון, כתבות על המצב בקמבודיה. ביום השישי האחרון הקדיש לנושא עמוד שלם ומאמר-מערכת.

„השאננות בארץ חייבת להיפסק!“ אמר השבוע בלהט, „במידה מסויימת היינו אנו, העיתונאים, אשמים, כי לא הדגשנו מספיק את הנושא. מעצב שבמשך תקופה כה ארוכה של חמש שנים לא התעוררה כימעט דעת-קהל בארץ ובעולם, אבל עכשיו, בי עיקבות הפירסומים, התחילה גם הטלוויזיה להביא את הנושא. מתגובים צילצלו לי טלוויזיה ולעיתונות, ועכשיו מוקם ועד ציבורי למען העם הקמבודי. אני שמח שהתעוררות הביאה לתוצאות די מיידיות.“

* לידו: ראש עיריית תל-אביב, שלמה להט.
** העולם הזה תיאר את הזוועה בשבועות האחרונים במדור עולם קטן.

גלאי-השקר קבע: העיתונאי הערבי קיבל שלוש או ארבע סטירות לחי מידי החוקר, איש השב"כ

מתי נתנו את

ההוראה?

השתלשלות העניינים אחרת. עג'וזה גולל את סיפורו בפני כתב הארץ בירושלים, עקיבא אלדר, שפירסם אותו בהרחבה. אלדר לא עשה זאת לפני שלקח את עג'וזה לבדיקה בגלאי-שקר, במכון הפוליגראף הירושלמי של מרדכי גיזה, מי ששימש במשך כמה שנים בודק ראשי במעבדת הפוליגראף של המיטרה. בדיקת עג'וזה בגלאי-השקר העלתה, כי טענותיו, על שניתלה באזיקים על צינור, נחטט בפניו באגרופים והוכה בראשו, הן אמירת אמת. מול טענות אלה עמדה הכחשה טוטאלית של דובר צה"ל, שטען כי עג'וזה לא עונה מעולם וכי לא השתמשו כלפיו באלימות בעת ההקירה.

ח"כ ש"י, שמואל טולידאנו, הסתמך על מאמרו המזעזע של אלדר, הגיש שאילתה לשר-המישפטים, שבעיקבותיה פקד המיר על פרקליט המדינה לערוך חקירה בעניין. מימצאי החקירה העלו כי מרבית טענותיו של עג'וזה הן אמת.

האחריות למעשה, אבל אלה שנתנו את האישור יצאו נקיים. „הוא הפך שעיר לעזאזל, כדי לחפות על מפקדים בכירים בשירותי-הביטחון“, אומרים חבריו של החוקר שנענש. איסמאעיל עג'וזה נעצר ב-16 בינואר 1978, בביתו שלמרגלות הר הזיתים בירושלים. העיתונאי בן ה-30, שפירסם מאמרים בעיתונים ערביים המופיי עים בשטחים המוחזקים, כמו אל-פאג'ד ואל-נעב, עסק גם בהוצאת ספרים. בין

האם מענים אנשי שירותי-הביטחון של ישראל עזירים פוליטיים?
מדי פעם מוצפים אמצעי-התיקשורת העולמיים בסיפורי-זוועה, בדבר שיטות החקירה הברוטאליות והעינויים שמפעילים חוקרי שירותי-הביטחון נגד עזירים פלסטיניים, הנחשדים בפח"ע (פעילות חבלנית עוינת). כל הסיפורים האלה, שחלקם גם הועלה בעדויות פומביות בפורומים בינ-לאומיים, הוכחשו בידי גורמי הביטחון. „אין עינויים בבת-יכלא ישראלים!“ הכריזו לא פעם שרי המיטרה והמישפטים מעל בימת הכנסת. לפני שבוע הסתבר, כי טענה זו אינה מדוייקת, לפחות לגבי מיקרה אחד שהתפרסם בעת האחרונה. פרקליט המדינה, גבריאל בך, חקר את נסיבות מעצרו וחקירתו של העיתונאי הפלסטיני מירושלים, איסמאעיל עג'וזה, בחקירה, שנפתחה על פי הוראתו של שר-המישפטים, שמואל תמיר, קבע פרקליט המדינה כי עג'וזה אומנם עונה בעת מעצרו

עיתונאי עג'וזה נחקר בגלאי-שקר עיידיו גזית המפקד נתן את ההוראה, החוקר הזוטור נענש

התדמית של השירותים

אחד האנשים שהופתעו מכך ביותר היה דווקא ראש-הממשלה, מנחם בגין, שבעיקבות פנייתה של באסמה עג'וזה, רעייתו של איסמאעיל, טיפל כימעט באופן אישי בפרשה. בגין, שהוא ליגאליסט באופיו ורגיש לנושא העינויים מאז ימי המחתרת שלו, גילה עניין מיוחד בפרשה זו מייד אחרי שהתמנה ראש-ממשלה. כשהגיעו אליו התלונות הראשונות על עינויים בידי חוקרי השב"כ, ביקש לבדוק את הנושא, כמי שאחראי על שירותי-הביטחון. בדו"חות שהוגשו לו נאמר, כי שירותי-הביטחון חדלו להשתמש באלימות בחקירותיהם עוד בשלהי כהונתו של איסר הראל, כממונה על שירותי-הביטחון. הראל הגיע למסקנה כי עינויים הם בלתי-יעילים ופוגעים בתדמיתם של שירותי-הביטחון. כמו במיטרה, שגם בה אסור באופן רישמי השימוש באלימות לצרכי חקירה, כך גם בשב"כ יש חוקרים אלימים המפרים את החוק וההוראות. אולם יש לציין, כי מאז שהחל בגין בכהונתו נאסר על החוקרים להשתמש אפילו בסטירות-לחי, שהיו מותרות עד אז לצרכי חקירה. באישור המפקדים הבכירים, בגין אסר על השב"כ להכות עזירים פוליטיים, גם כשהמכות הוגדרו כ„סטירות-לחי“.

במיקרה של עג'וזה ברור מעל לכל ספק, שהטאבו שהטיל מנחם בגין על שירותי-הביטחון הופר. איש השב"כ שהיכה את עג'וזה והועמד לדין-מישמעתי לא עשה את מה שעשה על דעת עצמו. אנשי שירותי-הביטחון טוענים, כי קיבל היתר ממפקדו לתת לעג'וזה „כמה סטירות-לחי“ ועל כך נערך עתה ביור גם נגד המפקד, שפעל בניגוד להוראות.

החוקר פירש את ההיתר שניתן לו פירוש רחב יותר. הוא הפך את סטירות-הלחי לפעולה ברוטאלית יותר. מישפטו המישמעתי של המפקד בשב"כ, שנתן את ההיתר לחוקר להכות את עג'וזה, יבהיר אם עשה זאת על דעת עצמו, או שמא קיבל גם הוא היתר מפורש לכך ממישהו בכיר יותר, הניצב מעליו בסולם הפיקוד של השב"כ.

השאר פירסם גם ספר שכתב בעצמו, תחת הכותרת ההפוכה לא תמות. כאשר נלקח למעצר, אחרי חיפוש ממושך שערכו חוקרי השב"כ בביתו, מבלי שמצאו דבר, מילבד מסיכות-ילדים בדמותם של משה דיין ויאסר ערפאת, הוא נחשד בקיום קשרים טען אירגוני הפידאיון הפלסטיניים ובאיסוף ומסירת מידע סודי לאירגונים אלה, שהיה בו כדי להקל על פעולותיהם. הוא היה אסור במשך ארבעה חודשים בכלא רמלה, על פי צו מעצר מינהלי. ב-18 הימים הראשונים הוא נחקר ממושך כות בידי חוקרי השב"כ, בעיקר בידי חוקר שכינויו היה „עווי“, באותם 18 ימי-חקירה, טען עג'וזה, שהוא עונה כדי לסחוט מפיו וידוי על שיתוף הפעולה שלו עם אירגוני הפידאיון.

עג'וזה לא מסר שום וידוי. בתום ארבעה חודשי מאסר, ובעיקבות פנייה של אשתו לראש-הממשלה, מנחם בגין, שוחרר עג'וזה ממאסר מבלי שהוגש נגדו כתב-אישום. טענותיו של עג'וזה לא היו חדשות. כימעט כל עזיר ביטחוני בשטחים הכבושים טוען כי עונה בשעת חקירתו. ברוב המיקרים טענו השילטונות כי החקירות שנערכו בתלונות אלה הוכיחו שהן האשמות-שוא. אולם במיקרהו של איסמאעיל עג'וזה היתה

בידי חוקר השב"כ (שירות ביטחון כללי), „החוקר היכה את עג'וזה כמה פעמים במהלך חקירתו וסטר על פניו“, קבע גבריאל בך במסקנותיו. „עג'וזה הוחזק פעמים אחדות, כשידיו קשורות לצינור בגובה המתנניים, בחצר תחנת המיטרה, כשראשו מכוסה בשק, בכל פעם לפרק זמן שלא עלה על שעה אחת.“

מסיכות של דיין וערפאת

רעיקבות מסקנות פרקליט היר מדינה הועמד לדין מישמעתי חוקר השב"כ, שהיכה ועינה את איסמאעיל עג'וזה. הוא הורשע בדין, ננזף בידי ראש שירותי-הביטחון והורחק מהפקיד חוקר. בכך נראה היה כי הפרשה העגומה הסתיימה. אולם דווקא אחרי שמוצו כל ההליכים, הסתבר כי הפרשה גורמת לתסיסה הפעם בתוככי שירותי-הביטחון עצמם. חבריו של החוקר, שנזף ונענש, טוענים כי הוא אמנם עשה את המעשים המיוחסים לו, אלא שלא עשה אותם על דעת עצמו. הוא עשה את אשר עשה באישור הממונים עליו. הוא נטל על עצמו את העונש ואת